

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

09 квітня 2021 року

м. Вінниця

РІШЕННЯ

№ 7

Конституційний Суд України неодноразово висловлював юридичні позиції щодо незалежності суддів, зокрема їх належного матеріального забезпечення, зміни розміру суддівської винагороди, рівня довічного грошового утримання суддів у відставці (рішення Конституційного Суду України від 24 червня 1999 року № 6-рп/99, від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002, від 01 грудня 2004 року № 19-рп/2004, від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005, від 18 червня 2007 року № 4-рп/2007, від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008, від 03 червня 2013 року № 3-рп/2013, від 19 листопада 2013 року № 10-рп/2013, від 08 червня 2016 року № 4-рп/2016, від 04 грудня 2018 року № 11-рп/2018, від 18 лютого 2020 року № 2-рп/2020).

Крім того, Конституційний Суд України послідовно вказував: однією з конституційних гарантій незалежності суддів є особливий порядок фінансування судів; встановлена система гарантій незалежності суддів не є їхнім особистим привілеєм; конституційний статус судді передбачає достатнє матеріальне забезпечення судді як під час здійснення ним своїх повноважень (суддівська винагорода), так і в майбутньому у зв'язку з досягненням пенсійного віку (пенсія) чи внаслідок припинення повноважень і набуття статусу судді у відставці (щомісячне довічне грошове утримання); гарантії незалежності суддів є невід'ємним елементом їх статусу, поширюються на всіх суддів України та є необхідною умовою здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом; суддівська винагорода є гарантією незалежності судді та невід'ємною складовою його статусу; зменшення органом законодавчої влади розміру посадового окладу судді призводить до зменшення розміру суддівської винагороди, що, у свою чергу, є посяганням на гарантію незалежності судді у виді матеріального забезпечення та передумовою впливу як на суддю, так і на судову владу в цілому.

Відповідно до пункту 62 Висновку Консультативної ради європейських судів для Комітету Міністрів Ради Європи щодо стандартів незалежності судової влади та незмінюваності суддів від 1 січня 2001 року № 1 (2001) у цілому важливо (особливо стосовно нових демократичних країн) передбачити спеціальні юридичні приписи щодо убезпечення суддів від зменшення винагороди суддів, а також щодо гарантування збільшення оплати праці суддів відповідно до зростання вартості життя.

Наведені положення Конституції України, юридичні позиції Конституційного Суду України дають підстави стверджувати, що законодавець не може свавільно встановлювати або змінювати розмір винагороди судді, використовуючи свої повноваження як інструмент впливу на судову владу.

В той же час ціла низка рішень Конституційного Суду України свідчить про те, що український законодавець досить часто нехтує гарантіями незалежності як працюючих суддів, так і суддів у відставці, а існуючий механізм перерахунку довічного грошового утримання змушує суддів у відставці відстоювати свої конституційні права в судовому порядку.

Як слідує з листа заступника Голови правління Пенсійного фонду України від 19 лютого 2021 року № 5178-829/2/Г-03/8-2800/21 наразі фондом опрацьовуються зміни до Порядку подання документів для призначення (перерахунку) і виплати щомісячного довічного грошового утримання суддям у відставці органами Пенсійного фонду України, затвердженого Постановою правління Пенсійного фонду України від 25 січня 2008 року № 3-1 (з подальшими змінами), далі – Порядок 3-1.

Зазначені зміни мають на меті передбачити автоматичний перерахунок щомісячного грошового утримання суддів у відставці без подання відповідних довідок суддями.

Рада суддів України у своєму рішенні №12 від 01 березня 2019 року звертала увагу на проблемні питання, що виникають з виплатами щомісячного довічного грошового утримання суддям у відставці.

Постановою Правління Пенсійного фонду України №6-1 від 07 червня 2019 року було частково враховано пропозиції Ради суддів України, викладені у згаданому рішенні, та внесено зміни до Порядку 3-1, відповідно до яких Перерахунок щомісячного довічного утримання проводиться з дня виникнення права на відповідний перерахунок, а не з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому змінилися розміри складових суддівської винагороди судді, який працює за відповідною посадою.

В той же час пропозиції Ради суддів України щодо проведення автоматичного перерахунку довічного грошового утримання суддів у відставці наразі не враховані.

Крім того, існуюча практика виплати довічного грошового утримання суддям у відставці свідчить про те, що у разі прийняття Конституційним Судом України рішень, якими визнаються неконституційними ті чи інші нормативні акти, які впливають на перерахунок такого утримання, органи Пенсійного фонду не вживають жодних заходів до відновлення порушених прав таких суддів.

На це зокрема зверталась увага у рішенні Ради суддів України № 53 від 24 вересня 2020 року.

Конституційний Суд України у справі 2-рп/2020 від 18 лютого 2020 року виклав юридичну позицію про те, що запровадження згідно із положеннями пункту 25 розділу XII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 02 червня 2016 року № 1402-VIII зі змінами різних підходів до порядку обчислення розміру щомісячного довічного

грошового утримання суддів, які виходять у відставку, суперечить положенням частини першої статті 126 Основного Закону України щодо гарантування незалежності суддів Конституцією і законами України.

Підтверджуючи раніше викладені у своїх рішеннях юридичні позиції, Конституційний Суд України у мотивувальній частині Рішення у справі № 2-рп/2020 від 18 лютого 2020 року зазначив, що право судді у відставці на пенсійне або щомісячне довічне грошове утримання є гарантією належного здійснення правосуддя і незалежності працюючих суддів. Щомісячне довічне грошове утримання судді у відставці має бути співмірним із суддівською винагородою, яку отримує повноважний суддя. У разі збільшення розміру такої винагороди перерахунок раніше призначеного щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці має здійснюватися автоматично.

При цьому слід прийти до висновку, що автоматичний перерахунок довічного грошового утримання суддів у відставці має відбуватися не лише у випадках, коли відбувається зміна розміру складових суддівської винагороди судді внаслідок певних законодавчих змін, що мають наслідком його зростання, а і у випадках, коли розмір складових суддівської винагороди змінюється внаслідок визнання неконституційним тих чи інших положень законодавчих актів, які призводили до виплати такого утримання у меншому розмірі.

На відміну від органів Пенсійного фонду України органи судової влади виконують рішення Конституційного Суду України щодо виплати суддівської винагороди з дня набрання ним чинності. За таких обставин було б доцільно, щоб органи судової влади централізовано інформували органи Пенсійного фонду України про необхідність виконання рішень Конституційного Суду України та надавали відповідні довідки для перерахунку довічного грошового утримання.

Заслухавши та обговоривши інформацію Голови Ради суддів України Моніча Б.С. щодо перерахунку щомісячного довічного грошового утримання суддям у відставці, відповідно до частини восьмої статті 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Положення про Раду суддів України, затвердженого Х позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року (зі змінами), Рада суддів України

в и р і ш и л а :

1. Інформацію Голови Ради суддів України Моніча Б.С. щодо перерахунку щомісячного довічного грошового утримання суддям у відставці узяти до відома.

2. Звернутись до Пенсійного фонду України з пропозицією внести зміни до Порядку №3-1, якими передбачити, що:

Під змінами розміру складових суддівської винагороди судді слід вважати такі зміни, які призводять до зростання розміру довічного грошового утримання судді, які відбуваються не лише унаслідок законодавчих змін (зростання прожиткового мінімуму тощо), а і випадки, коли розмір складових суддівської винагороди змінюється внаслідок визнання неконституційним тих

чи інших положень законодавчих актів, які призводили до виплати такого утримання у меншому розмірі, тощо.

У разі зміни розміру складових суддівської винагороди судді після призначення йому довічного грошового утримання звернення судді із заявою для проведення перерахунку не вимагається.

Про виникнення підстав для проведення перерахунку довічного грошового утримання суддів відповідні суди, ліквідаційні комісії (комісії з припинення діяльності) або територіальні органи Державної судової адміністрації України у місячний строк після зміни хоча б однієї складових суддівської винагороди судді відповідного суду повідомляють орган, що виплачує грошове утримання, шляхом подання довідок про суддівську винагороду для обчислення щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці.

Орган, що виплачує грошове утримання, у п'ятиденний строк після отримання відповідної довідки, здійснює перерахунок довічного грошового утримання судді.

Перерахунок довічного грошового утримання судді у відставці здійснюється з дня, у якому змінилися розміри складових суддівської винагороди судді, який працює за відповідною посадою.

3. Копію цього рішення направити Пенсійному фонду України для розгляду.

**Голова
Ради суддів України**

Б.С. Моніч